

HET VOORJAARSWEEKEND TE BAKKEVEEN IN 1986

Bart van Tooren

Het mossenweekend in Zuid-oost Friesland op 3,4 en 5 mei 1986 was het eerste warme weekend van het jaar en alleen daarom al hadden de thuisblijvers ongelijk. Hoofddoel vande excursie van zaterdag was het Fochteloër Veen. Helaas was voor meerderen onder ons het bezoek enigszins teleurstellend, met name voor de mensen die het gebied nooit eerder gezien hadden en iets anders verwacht hadden dan Pijpestrootje ' tot aan de horizon'. Het gebied is de laatste decennia geleidelijk steeds meer achteruit gegaan, met name ook door de verstoorde waterhuishouding. Om aan een verdere uitdroging en eutrofiëring een halt toe te roepen is recent om een deel van het terrein een kade opgeworpen, voorzien van een laag folie, om het centrale deel van het gebied meer te isoleren. Uiteraard moet het effect hiervan nog afgewacht worden. De excursie ging voornamelijk over een deel van deze kade. Hierbij zijn geen opmerkelijke vondsten gedaan of het zou de mooi ontwikkelde *Polytrichum longisetum* moeten zijn. Een deel van de groep is vervolgens doorgestoken naar het centrale deel van het veen om daar de mossen van enkele oude permanente kwadraten te bekijken. Helaas is ook in deze 'hoogveenkern' geen sprake meer van een mooi *Sphagnum*-dek. Slechts hier en daar is op de laagste stukken *Sphagnum* royaal aanwezig. Maar bijv. *Sphagnum magellanicum* is hier niet gevonden. Gelukkig waren nog wel enkele typische hoogveen-levermos- sen aanwezig: *Odontoschisma sphagni*, *Kurzia pauciflora*, *Cladopodiella fluitans* en *Cephalozia macrostachya*.

Na afloop van dit bezoek hebben enkele deelnemers nog het 'Blauwe Bosk' bij Haulerwijk bekeken, een heide met veel Klokjesgentiaan omgeven door bos. Opvallende mossen zijn echter niet gevonden. Wel is het de enige plaats waar *Sphagnum magellanicum* is aangetroffen. 's Avonds na het eten besloten enkele lieden als reactie op het teleurstellende Fochteloërveen dan maar eens het kampeerterrein af te stropen. Men vond dit natuurlijk belachelijk, maar we weten nu tenminste waar in Neder-

land je nog legaal op *Riccardia chamedryfolia* mag kamperen met *Chiloscyphus polyanthos* als hoofdkussen. Zaterdagavond werd ook de jaarlijkse ledenvergadering gehouden die zoals gebruikelijk in prima sfeer verliep. Hier viel ook al te proeven dat het zomerkamp een groot succes zou worden. De zondag is gebruikt om een aantal bossen in de omgeving te bekijken, met name het Norgerholt en het Tonckensbos. Het Norgerholt is een oud bos ten zuiden van Norg. Opvallend is de grote hoeveelheid Hulst in dit bos. Het bos kent een vrij rijke ondergroei met o.a. de enige Nederlandse vindplaats van een ondersoort van de Bosmuur. De opvallendste mossen waren: *Isoetecium myosuroides*, *Orthodicranum montanum* en *Ptilidium pulcherrimum*. Het Tonckensbos is een oud, vrij gevarieerd naaldbos. *Brachythecium salebrosum* en *Dicranum majus* waren de meest opmerkelijke vondsten. Helaas is de op een wallekje aangetroffen *Nardia scalaris* of *Odontoschisma denudatum* later niet bevestigd.

Tot slot werd een deel van het Bankenbos bij Veenhuizen bekeken. Dit op zeer arme grond gelegen bos leverde weinig op. Op een pad bij één van de omringende vaarten (kanalen herinnerend aan het veenkoloniale verleden) werd nog *Scapania irrigua* gevonden.

De laatste dag van het weekend werd door de overgebleven deelnemers gebruikt om via de heide van Bakkeveen terug te lopen naar de bushalte. Een mooie vondst op een zandpad was *Oligotrichum hercynicum*. De heide zelf is plaatselijk wat geaccidenteerd. Op de steilere noordhellingen is vlijtig gezocht naar levermossen: *Lophozia ventricosa*, *Isopaches bicrenatus*, *Diplophyllum albicans* en *Cephaloziella hampeana* was het resultaat. Al eerder gedurende het weekend was bij de in dit gebied gelegen Harmsdobbe *Calliergon stramineum* gevonden.

De laatste twee uurtjes werden gebruikt voor een bezoek aan een bos aan de Duurswouder kant van Bakkeveen. Zoals voor bijna elk bos gold was ook dit Eiken-berkenbos zonder enige mossen van betekenis. Een toegift was echter nog een maisakker midden in het bos: *Riccia glauca*, *Fossombronia spec.*, *Ditrichum cylindricum* en *Pottia annotina* gaven een goed slot aan dit geslaagde weekend. Al met al zijn er 75 blad- en 27 levermossen gevonden

gedurende dit weekend waarbij moet worden aangetekend dat slechts enkele mensen opgaven hebben ingezonden. Vergeleken met de overige excursieverslagen van de laatste 10 jaar van weekenden in Nederland is dit een opvallend hoog aantal levermossen. Slechts een weekend in Brabant en het weekend in Midden-Friesland leverden hogere aantallen op. Is Friesland onze belangrijkste levermos provincie?

Deelnemerslijst

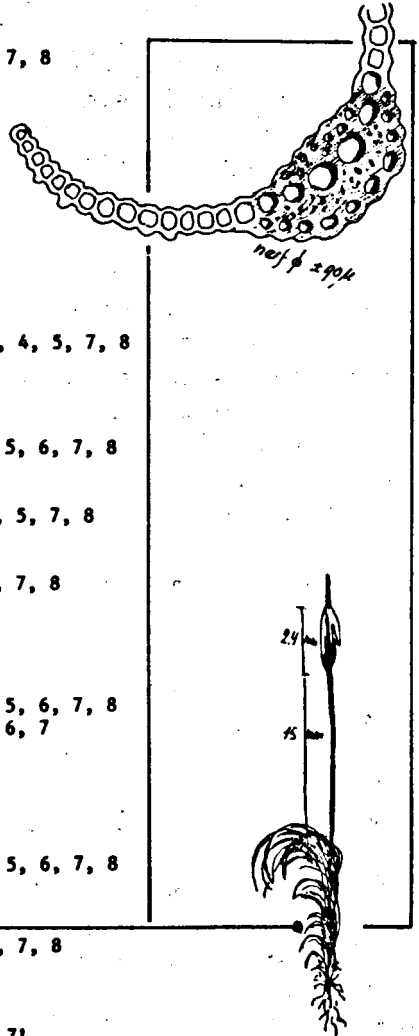
Jo Bekker, Pieter van der Boon, Piet Bremer, Rene Bons, Fred Bos, Ad Bouman, Maarten & Djoeke Brand + kinderen, Gerard Dirkse, Han van Dobben, Aljos Farjon, Henk Greven, Peter Hovenkamp, Pim van der Knaap, Jacqueline van Leeuwen, Sylvia van Leeuwen, Josje Neuteboom, Koos Oosterbaan, Hans Rutjes, Henk Siebel, Ellen Smit, Leo Spier, Bart van Tooren, Dries Touw, Koos van Vliet, Lucie Freese, Christ van Waardenburg, Nora Vissia Passen.

Soortenlijsten zijn ingezonden door: Ad Bouman, Aljos Farjon, Hans Rutjes, Henk Siebel, Bart van Tooren.

1. Fochtelooer Veen, nieuwe kade, vnl. km.hok. 12.41.43
2. Fochtelooer Veen, transekt in centrale gedeelte, km.hok 12.41.43.
3. Bakkeveen, heide, zandverstuiving en plasje, km.hokken 11.27.45, 11.28.31 en 11.28.32.
4. Norgerholt, km.hokken 12.32.12 en 12.32.22.
5. Tonckensbosch, km.hokken 12.32.31 en 12.32.32.
6. Veenhuizen, Bankbos, diverse opstanden incl. vochtig pad, km.hokken 12.31.52 en 12.31.53.
7. Blauwe bosk, vochtige hei en bos, km.hokken 11.38.22, 11.38.23 en 11.38.32.
8. Bos ten westen van Bakkeveen (achter slotplaats), incl. maisakker, km.hok 11.27.43.
9. Camping Allardsoog, grasveld, km.hok 11.28.32.

Bladmossen

Amblystegium serpens	6
Atrichum undulatum	1, 4, 8
Aulacomnium palustre	1, 3
androgynum	1, 3, 4
Brachythecium rutabulum	3, 4, 6, 7, 8
salabrosum	5
Bryum argenteum	8
bicolor	8, 9
capillare	6
cf. pallens	1
rubens	8
Calliergon cordifolium	3!
stramineum	3
Calliergonella cuspidata	6
Campylopus flexuosus	2, 5, 8
introflexus	1, 3, 7
pyriformis	1!, 2, 3, 4, 5, 7, 8
Ceratodon purpureus	
var. purpureus	1, 6
Dicranella cerviculata	1!, 3
heteromalla	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Dicranoweisia cirrata	1, 4, 8
Dicranum majus	5(HS)
scoparium	1, 3, 4!, 5, 7, 8
Drepanocladus fluitans	2, 3, 5
uncinatus	3(BvT)
Eurhynchium praelongum	4!, 5, 6, 7, 8
striatum	5, 6
Funaria hygrometrica	3!, 8
Herzogiella seligeri	6(BvT)
Homalothecium sericeum	6
Hypnum cupressiforme	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8
jutlandicum	1, 2, 5, 6, 7
Isopterygium elegans	4, 7, 8
Isothecium myosuroides	4!
Leptobryum pyriforme	8(HS)
Leptodictyum riparium	3!
Leucobryum glaucum	5, 6, 8
Mnium hornum	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Oligotrichum hercynicum	3
Orthodicranum montanum	4
Orthodontium lineare	3!, 4, 5, 7, 8
Orthotrichum affine	6!
Plagiomnium undulatum	6
Plagiothecium curvifolium	4, 5
denticulatum	3, 4, 5, 7!
laetum	4, 8
nemorale	4, 6, 7
undulatum	4, 5, 6
Pleurozium schreberi	1, 3, 5, 6, 7

<i>Pogonatum cf. nanum</i>	3(HS)
<i>Pohlia annotina</i>	6, 8
<i>nutans</i>	11, 2, 3, 5, 8, 9
<i>Polytrichum commune</i>	1, 3, 7?
<i>formosum</i>	4?, 5?, 6?, 8!
<i>juniperinum</i>	3, 6
<i>longisetum</i>	11, 21, 4, 5
<i>piliferum</i>	1, 3
<i>Pottia truncata</i>	8
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	3, 5, 6, 7
<i>Rhynchostegium confertum</i>	6
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	3, 6
<i>Sphagnum auriculatum</i>	7(HS)
<i>compactum</i>	2(HS)
<i>cuspidatum</i>	2, 7
<i>fimbriatum</i>	1, 2, 3, 5
<i>flexuosum var. flexuosum</i>	1(AB), 3
<i>flexuosum var. fallax</i>	1(AB)
<i>magellanicum</i>	7
<i>molle</i>	2
<i>palustre</i>	2, 3, 6
<i>papillosum</i>	2
<i>rubellum</i>	2(HS, AD)
<i>Tetraphis pellucida</i>	4!, 5, 8!
<i>Thuidium tamariscinum</i>	5, 6
<i>Trichodon cylindricus</i>	8(HS)

Levermossen

<i>Calypogeia fissa</i>	4, 6
<i>Calypogeia muelleriana</i>	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8
<i>Cephalozia divaricata</i>	3, 6
<i>hampeana</i>	3 (BvT)
<i>spec</i>	7
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	5, 6, 9
<i>connivens</i>	2!
<i>macrostachya</i>	2(HS)
<i>Chiloscyphus polyanthos cf.</i>	
<i>var. pallescens</i>	3, 9(HS)
<i>Cladopodiella fluitans</i>	2
<i>Diplophyllum albicans</i>	3, 5, 6
<i>Gymnocolea inflata</i>	2!, 3, 7
<i>Fossombronia spec.</i>	8(HS)
<i>Isopaches bicrenatus</i>	3(HS)
<i>Kurzia pauciflora</i>	2(AD, HS)
<i>Lepidozia reptans</i>	4, 5, 8
<i>Lophocolea bidentata</i>	4
<i>Lophocolea heterophylla</i>	3, 4, 5, 6, 7, 8
<i>Lophozia ventricosa</i>	2, 3
<i>Marchantia polymorpha</i>	8
<i>Metzgeria furcata</i>	6
<i>Odontoschisma sphagni</i>	2
<i>Pellia epiphylla</i>	7
<i>Ptilidium pulcherrimum</i>	4
<i>Riccardia chamedryfolia</i>	9(HS)
<i>Riccia glauca</i>	8(BvT)
<i>Scapania irrigua</i>	6(BvT)